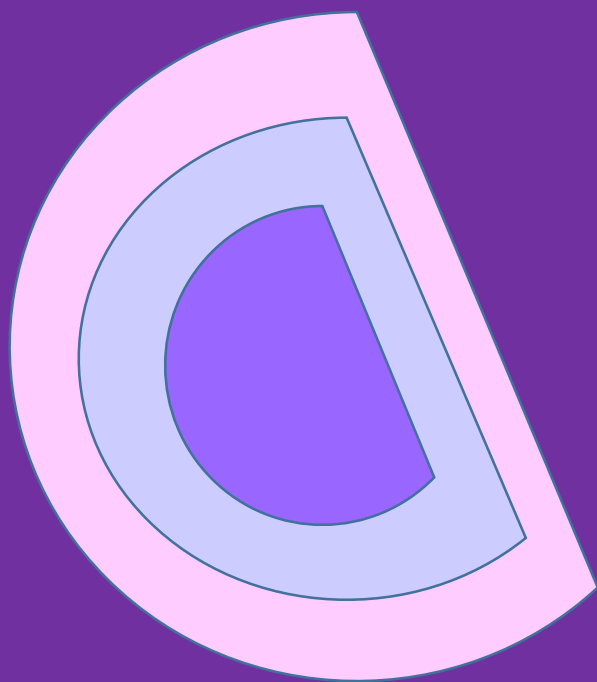

การออกแบบ นวัตกรรมหลักสูตร

รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การออกแบบ นวัตกรรมหลักสูตร

รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การออกแบบนวัตกรรมหลักสูตร

รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล

พิมพ์เผยแพร่ออนไลน์ มกราคม 2562

แหล่งเผยแพร่ ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้

www.curriculumandlearning.com

พิมพ์ที่ ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้, กรุงเทพมหานคร

หนังสือเล่มนี้ไม่มีลิขสิทธิ์ จัดพิมพ์เพื่อส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และการแบ่งปัน

คำนำ

หนังสือ “การออกแบบนวัตกรรมหลักสูตร” เล่มนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอภาพรวมของกระบวนการวิจัยและพัฒนาเพื่อการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งมีเนื้อหาสาระประกอบด้วย แนวคิดหลักการออกแบบนวัตกรรมหลักสูตร จุดมุ่งหมายของการออกแบบนวัตกรรมหลักสูตร การคิดเชิงนวัตกรรมกับการออกแบบนวัตกรรมหลักสูตร ระบบการออกแบบและพัฒนานวัตกรรมหลักสูตร การออกแบบนวัตกรรมหลักสูตรประเภทต่างๆ

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาหลักสูตรได้
พอสมควร

รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล

สารบัญ

1. แนวคิดหลักการออกแบบนวัตกรรมหลักสูตร	1
2. จุดมุ่งหมายของการออกแบบนวัตกรรมหลักสูตร	2
3. การคิดเชิงนวัตกรรมกับการออกแบบนวัตกรรมหลักสูตร	2
4. ระบบการออกแบบและพัฒนานวัตกรรมหลักสูตร	4
5. การออกแบบนวัตกรรมหลักสูตรประเภทต่างๆ	7
6. บทสรุป	15
บรรณานุกรม	16

บัญชีภาพประกอบ

1. วงจรการสร้างสรรค้้นวัตกรรมบนฐานการคิดเชิงนวัตกรรม

3

การออกแบบนวัตกรรมหลักสูตร

1. แนวคิดหลักการออกแบบนวัตกรรมหลักสูตร

การออกแบบนวัตกรรมหลักสูตร (innovative curriculum design) เป็นการกำหนดแนวความคิด (ideation) สำหรับการพัฒนานวัตกรรมหลักสูตรที่จะนำไปสู่ปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรต่อไป โดยที่การออกแบบนวัตกรรมหลักสูตรนั้นหมายความรวมถึงการวางแผนหรือจัดระบบหลักสูตร การตัดสินใจเกี่ยวกับลักษณะของหลักสูตร แนวการจัดการเรียนรู้และการประเมินผล และยังหมายความรวมถึงการยกย่องหลักสูตรในภาพกว้างอีกด้วย

แนวคิดหลักของการออกแบบนวัตกรรมหลักสูตร คือ การที่จะพัฒนาหลักสูตรให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียน (demand side) ให้เกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด โดยที่หลักสูตรมีความสอดคล้องกับสภาพทางสังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี ภายใต้เงื่อนไขหรือข้อจำกัดต่างๆ ซึ่งเป็นโจทย์ที่สำคัญที่สุดของนักพัฒนานวัตกรรมหลักสูตรจะต้องศึกษาค้นคว้า วิจัย คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า และที่สำคัญที่สุดคือการมีการคิดสร้างสรรค์

สำหรับหลักการออกแบบนวัตกรรมหลักสูตรที่จะทำให้หลักสูตรตอบสนองต่อโจทย์ความต้องการของผู้เรียนได้นั้นมีดังต่อไปนี้

1. ออกแบบนวัตกรรมหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับธรรมชาติและ ความต้องการของกลุ่มเป้าหมายรวมทั้งบริบทต่างๆ โดยเฉพาะบริบททางสังคมวัฒนธรรมและเทคโนโลยีที่ มีความเป็นพลวัต
2. ออกแบบการดำเนินการพัฒนานวัตกรรมหลักสูตรที่เป็นระบบ อย่างน้อย 3 ระบบ ได้แก่ ระบบการร่างหลักสูตร ระบบการบริหารหลักสูตร และระบบการประเมินหลักสูตร โดยให้ความสำคัญกับระบบการบริหารหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นในด้านเวลา วิธีการ และสถานที่การเรียนรู้
3. ออกแบบนวัตกรรมหลักสูตรให้มีความเชื่อมโยงเป็นแนวเดียวกัน (alignment) ทั้งจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สารและกิจกรรมของหลักสูตร และการประเมินผลของหลักสูตร โดยสาระของหลักสูตรมีความทันสมัย กิจกรรมและการประเมินมีความยืดหยุ่นและหลากหลาย
4. ออกแบบนวัตกรรมหลักสูตรที่ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีมาสนับสนุนการเรียนรู้ มีความยืดหยุ่นสูง แต่สามารถเรียนรู้ได้ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

5. ใช้องค์ความรู้ทางวิชาการและผลการวิจัยต่างๆ ที่เป็นปัจจุบัน ตลอดจนแนวโน้มของสังคม ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี และมุมมองของผู้เชี่ยวชาญในการตัดสินใจ ออกแบบนวัตกรรมหลักสูตร

6. ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของหลักสูตร โดยเฉพาะความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ควรนำมาวิเคราะห์และพิจารณาในการออกแบบนวัตกรรมหลักสูตร เป็นลำดับแรก

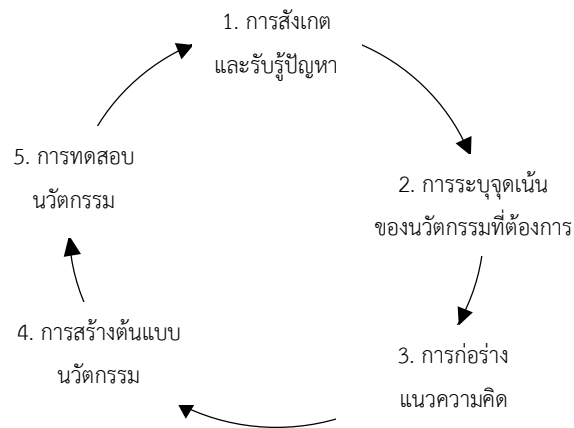
2. จุดมุ่งหมายของการออกแบบนวัตกรรมหลักสูตร

การออกแบบนวัตกรรมหลักสูตรมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญที่สุด คือ การทำให้หลักสูตรสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้สูงสุด ตอบสนองความต้องการของชุมชน สังคม ประเทศชาติ หรือโลกที่มีความเป็นพลวัต ผู้เรียนเกิดใช้กระบวนการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการเรียนรู้ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปพัฒนาตนเองและสังคมอย่างต่อเนื่อง

3. การคิดเชิงนวัตกรรมกับการออกแบบนวัตกรรมหลักสูตร

การคิดเชิงนวัตกรรม (innovative thinking) หรือการคิดริเริ่ม เป็นการคิดที่แตกต่างไปจากความคิดเดิม เปิดมุมมอง แนวคิดใหม่ที่จะช่วยให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีขึ้น ช่วยแก้ปัญหา หรือนำไปสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรมต่างๆ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2555: 287, Visser. 2006) ซึ่งในกระบวนการคิดนี้จะมีการออกแบบ (design) ผสมผสานอยู่ในกระบวนการคิดซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ที่เชื่อมโยงกันซึ่งทำให้ได้ผลลัพธ์จากการคิดเป็นนวัตกรรมที่อยู่ในความคิด และพร้อมที่จะลงมือปฏิบัติให้เกิดนวัตกรรมขึ้นจริง (Robson. 2002) กระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรมประกอบด้วยขั้นตอนที่เชื่อมโยงกันเป็นวงจร 5 ขั้นตอน ซึ่งเป็นรากฐานของรูปแบบการพัฒนานวัตกรรมหลักสูตร ได้แก่

- ขั้นที่ 1 การสังเกตและรับรู้ปัญหา
- ขั้นที่ 2 การระบุจุดเน้นของนวัตกรรมที่ต้องการ
- ขั้นที่ 3 การก่อร่างแนวความคิด
- ขั้นที่ 4 การสร้างต้นแบบนวัตกรรม
- ขั้นที่ 5 การทดสอบนวัตกรรมและสรุปผล

แผนภาพ 1 วงจรการสร้างสรรค์นวัตกรรมบนฐานการคิดเชิงนวัตกรรม

การคิดเชิงนวัตกรรมเป็นทักษะสำคัญของนักพัฒนานวัตกรรมหลักสูตรให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียน Horth และ Buchner (2014) ได้อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับการคิดเชิงนวัตกรรมไว้ว่าเป็นการคิดที่จำเป็นสำหรับผู้ผู้นำเชิงนวัตกรรม (innovative leadership) ที่ทำให้องค์กรเกิดการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น มีนวัตกรรมและศักยภาพในการแข่งขันอยู่ตลอดเวลา ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี ตลอดจนความซับซ้อนของปัญหาและสภาพการณ์ต่างๆ ที่เพิ่มสูงขึ้น

การคิดเชิงนวัตกรรมมีลักษณะของวิธีการคิด (ways of thinking) หลายประการดังนี้ Horth และ Buchner (2014: 7)

1. ริเริ่มสิ่งใหม่ๆ
2. คาดการณ์จากการสังเกต
3. ตั้งคำถามว่า “จะเกิดอะไรขึ้น...ถ้า...”
4. ลบเงื่อนไขและข้อจำกัดในอดีต
5. หาทางเลือกที่หลากหลาย
6. หาวิธีการที่ดีกว่าอยู่เสมอ
7. ตั้งคำถามหรือข้อสงสัยอยู่เสมอ
8. ให้ความสำคัญกับวิธีการมากกว่าคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว

4 การออกแบบนวัตกรรมหลักสูตร

การคิดเชิงนวัตกรรมทั้ง 8 วิธีการคิดดังกล่าว เป็นจุดเริ่มต้นของนวัตกรรมหลักสูตรต่างๆ ที่จะต้องผ่านกระบวนการออกแบบและการพัฒนานวัตกรรมหลักสูตรให้เกิดขึ้นจริงต่อไป ด้วยเหตุนี้ นักพัฒนานวัตกรรมหลักสูตรที่ดีจึงจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีการคิดเชิงนวัตกรรมอยู่เสมอ โดยพยายามคิดริเริ่มสิ่งใหม่ๆ ที่แตกต่างจากเดิม ที่อาศัยกระบวนการสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงทางสังคม เทคโนโลยี สภาพการณ์ต่างๆ หรืออาจจะตั้งคำถามว่า “จะเกิดอะไรขึ้น...ถ้า...” ก็สามารถเป็นจุดเริ่มต้นของนวัตกรรมหลักสูตรที่ดีและน่าสนใจ พยายามลบเงื่อนไขหรือข้อจำกัดออกไปจากการคิดของเราก่อน เพราะถ้าคิดอยู่ภายใต้ข้อจำกัดเสียแล้ว ความคิดจะไม่ค้นหาสิ่งใหม่ไม่เจอเพราะติดกรอบ

นอกจากนี้ในกระบวนการคิดควรแสวงหาทางเลือกที่หลากหลาย มีความยืดหยุ่นทางความคิด อย่าคิดว่าผิดหรือถูก แต่ให้คิดว่าดีกว่าเดิมหรือไม่ อะไรที่ดีกว่าเดิม พยายามมองหาวิธีการที่ดีกว่า หรือสิ่งที่ดีกว่าอยู่เสมอ อย่าคิดว่าหลักสูตรหรือการจัดการเรียนรู้นั้นประสบความสำเร็จแล้ว เพราะเมื่อคิดอย่างนี้ จะไม่คิดพัฒนาต่อยอดนวัตกรรม แต่ให้ตั้งข้อสงสัยอยู่เสมอว่าหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน มีสิ่งที่จะต้องปรับปรุงและพัฒนาในเรื่องใด เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสภาพการณ์ได้ดีมากขึ้น ห้ามคิดว่า “ดีแล้ว” แต่ให้คิดว่า “ยังต้องปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น” และให้เปิดใจกว้างยอมรับแนวคิดใหม่ๆ แล้วหาช่องทางที่จะต่อยอดให้เป็นนวัตกรรมที่เกิดขึ้นจริง แทนการพยายามตัดสินใจในทันทีว่าแนวคิดนั้นถูกต้องหรือไม่ เหล่านี้คือการคิดที่นำไปสู่การออกแบบนวัตกรรมหลักสูตร

4. ระบบการออกแบบและพัฒนานวัตกรรมหลักสูตร

ระบบการออกแบบและพัฒนานวัตกรรมหลักสูตร หมายถึง วงจรการพัฒนาหลักสูตร ที่มีขั้นตอนต่างๆ ที่เชื่อมโยงกันอย่างมีเหตุมีผลและสามารถนำไปสู่การสร้างสรรค่นวัตกรรมหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเนื้อหากระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler, Taba, Saylor & Alexander, Oliva และวิชัย วงษ์ใหญ่ ได้เคยนำเสนอไว้ในเอกสารประกอบการสอนรายวิชา สส 701 กระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งนำมาให้นิสิตได้ศึกษาวิเคราะห์ในประเด็นสำคัญที่นำไปสู่การออกแบบนวัตกรรมหลักสูตรต่อไป

ระบบการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler

ระบบการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler มีแนวคิดหลักที่สำคัญ คือ “เป้าหมายและวิธีการ” (*ends and mean approach*) และจากแนวคิดดังกล่าวทำให้ Tyler ได้นำเสนอ หลักการและเหตุผล

สำหรับการสร้างสูตร เรียกว่า “Tyler’s rationale” ซึ่งใช้เป็นหลักการสำหรับการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้ (Tyler. 1949: 1)

1. จุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่โรงเรียนควรบรรลุคืออะไร
2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรที่สามารถทำให้บรรลุจุดมุ่งหมาย
3. ประสบการณ์ทางการศึกษาเหล่านี้สามารถจัดให้มีประสิทธิภาพอย่างไร
4. เราจะสามารถทราบได้อย่างไรว่าบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

Tyler ระบุว่านักพัฒนาหลักสูตรควรตอบคำถามทั้ง 4 ข้อนี้ ให้ชัดเจนตามลำดับ เพื่อให้การดำเนินการพัฒนาหลักสูตรมีประสิทธิภาพ ซึ่งการกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่ชัดเจนจะทำให้ง่ายในการคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตอบสนองจุดมุ่งหมาย รวมทั้งส่งผลต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้

การพัฒนาหลักสูตรของ Tyler ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นสำหรับการกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษา ได้แก่ การศึกษาผู้เรียน การศึกษาสังคม การศึกษาแนวคิดของนักวิชาการ ตลอดจนปรัชญาสังคม และปรัชญาการศึกษา เพื่อนำมาสังเคราะห์กำหนดเป็นจุดมุ่งหมายทางการศึกษาชั่วคราว เมื่อได้จุดมุ่งหมายชั่วคราวแล้วยังต้องนำทฤษฎีการเรียนรู้ ปรัชญาสังคม และปรัชญาการศึกษา มากลั่นกรองจุดมุ่งหมายชั่วคราวนั้นให้เป็นจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่แท้จริง

นอกจากนี้ Tyler ยังได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาผู้เรียนเป็นอย่างมาก และมีแนวคิดว่าการศึกษาคือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน ทั้งด้านความคิด การปฏิบัติ และด้านเจตคติโดยระบุเหตุผลความจำเป็นของการศึกษาความต้องการของผู้เรียน ว่าผู้เรียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและชุมชน การทราบช่องว่างระดับพัฒนาการของผู้เรียนในปัจจุบันกับมาตรฐานทั่วไปจะช่วยแนะแนวทางการกำหนดวัตถุประสงค์การศึกษาได้ถูกต้อง ส่วนวิธีการศึกษาความต้องการของผู้เรียน การสำรวจความสนใจของผู้เรียน มีหลากหลายวิธีการ เช่น การสัมภาษณ์ การสอบถาม การสังเกตพฤติกรรม เป็นต้น ซึ่งการให้ความสำคัญกับการศึกษาความสนใจของผู้เรียนนี้ สอดคล้องกับแนวทางการศึกษาพัฒนาการนิยม (progressivism education) ที่มีจุดเน้นว่า การจัดการศึกษาที่ดีต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมทางการศึกษาที่สอดคล้องกับธรรมชาติและศักยภาพผู้เรียน การเรียนรู้เกิดจากการได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ รอบตัว และเรียนรู้จากการประสบความสำเร็จ รวมทั้งมีสิทธิและเสรีภาพ ตลอดจนมีความสุขในการเรียนรู้ ความซับซ้อนทางสังคมที่ทำให้การดำรงชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่การพัฒนาหลักสูตรจะต้องมี**การศึกษาสังคม** และนำมาพิจารณาในการพัฒนา

หลักสูตร เช่น สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม นอกจากนี้ยังมีลักษณะเป็นสังคมเมือง สังคมกึ่งเมือง สังคมชนบท สังคมที่เป็นอุตสาหกรรม สังคมธุรกิจ สังคมเกษตรกรรม และที่สำคัญคือ สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งความหลากหลายต่างๆ เหล่านี้ จะต้องถูกนำมาวิเคราะห์และนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้หลักสูตรมีความสอดคล้องกับบริบทของสังคม

ส่วนการศึกษาแนวคิดของนักวิชาการ เกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนจะช่วยให้ นักพัฒนาหลักสูตรสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษาได้เป็นอย่างดี การใช้ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเป็นวิธีการที่ใช้กันโดยทั่วไปสำหรับการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ส่วนการศึกษาปรัชญาสังคมและปรัชญาการศึกษาช่วยให้เห็นจุดเน้นและเป้าหมายของพัฒนาคนและการจัดการศึกษาของแต่ละปรัชญา ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดจุดมุ่งหมายการศึกษา ส่วนการศึกษาจิตวิทยาการเรียนรู้ จะใช้ในการกลั่นกรองจุดมุ่งหมายการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับธรรมชาติและศักยภาพของผู้เรียน ในด้านการเรียนรู้ Tyler ระบุว่าประสบการณ์การเรียนรู้ (learning experiences) นั้นไม่ได้หมายถึงเนื้อหาสาระ (content) ที่อยู่ในหลักสูตร หรือกิจกรรมที่ผู้สอนให้ผู้เรียนปฏิบัติ แต่การเรียนรู้เป็นปฏิสัมพันธ์ (interaction) ระหว่างผู้เรียนกับสภาพแวดล้อมหรือกิจกรรมที่ผู้สอนจัดขึ้น ดังนั้นประสบการณ์การเรียนรู้จึงเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาคัดเลือกอย่างดีที่สุดซึ่ง Tyler ได้ระบุหลักการไว้ดังนี้ (Tyler. 1949: 65 – 81)

1. ผู้เรียนต้องได้เรียนรู้อย่างสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
2. กิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ต้องทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ
3. กิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้เป็นสิ่งที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้
4. กิจกรรมและประสบการณ์เรียนรู้หลายอย่างอาจนำไปสู่การบรรลุจุดประสงค์
5. กิจกรรมและประสบการณ์เรียนรู้อย่างเดียวนำไปสู่การบรรลุจุดประสงค์หลายข้อ
6. กิจกรรมและประสบการณ์เรียนรู้ที่ดีจะสนับสนุนผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์

ด้านต่างๆ เช่น ทักษะการคิด ทักษะการแสวงหาความรู้ เจตคติที่ดีต่อสังคม ความสนใจ และแรงจูงใจ

นอกจากนี้ Tyler ให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ว่าต้องมีความต่อเนื่องทั้งในด้านเวลาต่อเวลาและเนื้อหาต่อเนื้อหาหรือเรียกว่า ความสัมพันธ์แบบแนวตั้ง (vertical) และความสัมพันธ์แบบแนวนอน (horizontal) (Tyler. 1949: 84) ซึ่งมีหลักเกณฑ์ดังนี้ (Tyler. 1949: 84 - 86)

1. ความต่อเนื่อง (continuity) หมายถึง ความสัมพันธ์ในแนวตั้งของการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ จากระดับหนึ่งไปยังอีกระดับหนึ่งที่สูงขึ้น

2. ลำดับ (sequence) มีความเกี่ยวข้องกับเกณฑ์ความต่อเนื่อง หมายถึง ความสัมพันธ์แนวตั้งของการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ จากสิ่งที่ไม่ซับซ้อนไปสู่สิ่งที่มีความซับซ้อน

3. บูรณาการ (integration) หมายถึง ความสัมพันธ์แนวนอนของการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ ที่เชื่อมโยงความคิดรวบยอดต่างๆ เข้าด้วยกัน

สำหรับการประเมินผล Tyler มีแนวคิดที่สำคัญว่าเป็นการตรวจสอบการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ ว่าสามารถทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่ ซึ่งการประเมินหลักสูตรถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมากของการพัฒนาหลักสูตร (Tyler. 1949: 104)

การประเมินผลในมุมมองของ Tyler เน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในตัวผู้เรียน การประเมินผลจึงควรใช้วิธีการประเมินอย่างหลากหลายและมีความเหมาะสมกับพฤติกรรมที่ต้องการประเมิน โดยที่การประเมินผลมีขั้นตอนดังนี้ (Tyler. 1949: 110 – 125)

1. การกำหนดพฤติกรรมสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
2. การกำหนดสถานการณ์สิ่งเร้าให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้
3. การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย
 - 4.1 ความเป็นปรนัย (objectivity)
 - 4.2 ความถูกต้อง (validity)
 - 4.3 ความเชื่อมั่น (reliability)
5. การประเมินผลและนำผลการประเมินมาใช้สำหรับการอธิบายผลการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งที่เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม ตลอดจนการอธิบายจุดดีและจุดที่ต้องปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

5. การออกแบบนวัตกรรมการหลักสูตรประเภทต่างๆ

การออกแบบนวัตกรรมการหลักสูตรเราอาจแบ่งกลุ่มของการออกแบบนวัตกรรมการหลักสูตรได้หลายประเภท โดยที่การออกแบบนวัตกรรมการหลักสูตรในแต่ละลักษณะจะมีขั้นตอนในภาพรวมที่เหมือนกัน คือ ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นที่ 2 การยกร่างหลักสูตร ขั้นที่ 3 การนำหลักสูตรไปใช้ และขั้นที่ 4 การประเมินหลักสูตร แต่อย่างไรก็ตามการออกแบบหลักสูตรแต่ละประเภทมีจุดเน้นที่แตกต่างกันดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การออกแบบนวัตกรรมหลักสูตรที่เน้นเนื้อหาสาระ (subject – centered designs)

ลักษณะเฉพาะของหลักสูตร

เป็นหลักสูตรที่ให้ความสำคัญกับเนื้อหาสาระ (content) ที่ต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ โดยที่เนื้อหาสาระของหลักสูตรได้รับการจัดระบบหรือการจัดหมวดหมู่ไว้อย่างชัดเจนในรูปแบบของรายวิชาต่างๆ (บางครั้งเรียกว่าหลักสูตรรายวิชา) และกำหนดไว้ว่าผู้เรียนจะต้องเรียนรู้เนื้อหาสาระต่างๆ ในช่วงเวลาใดของการเรียนในหลักสูตร หลักสูตรที่เน้นเนื้อหาสาระสามารถตอบสนองความต้องการด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ ให้กับผู้เรียนที่มีเนื้อหาสาระจำนวนมากได้ดี

จุดเน้นของการออกแบบหลักสูตร

การออกแบบนวัตกรรมหลักสูตรที่เน้นเนื้อหาสาระมุ่งเน้นการวิเคราะห์เนื้อหาสาระต่างๆ ที่มีอยู่จำนวนมากแล้วสังเคราะห์จัดระบบเนื้อหาสาระเหล่านั้นเป็นรายวิชาซึ่งแต่ละรายวิชาเหล่านั้นมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และจัดระบบช่วงเวลาในการจัดการเรียนการสอนของแต่ละรายวิชาอย่างเหมาะสม

ขั้นตอนเฉพาะของการออกแบบหลักสูตร

1. วิเคราะห์เนื้อหาสาระที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้
2. สังเคราะห์เนื้อหาสาระเป็น concept
3. จัดกลุ่ม concept ต่างๆ และตั้งชื่อรายวิชา
4. จัดลำดับรายวิชาที่จะต้องเรียน
5. จัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระอย่างครบถ้วน
6. ประเมินผลการเรียนรู้ครอบคลุมเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้

2) การออกแบบนวัตกรรมหลักสูตรที่เน้นผู้เรียน (learner – centered designs)

ลักษณะเฉพาะของหลักสูตร

เป็นหลักสูตรที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติและความต้องการของผู้เรียนตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและระดับความสามารถของผู้เรียน มีความยืดหยุ่นในด้านเนื้อหาสาระและการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพของตนเองจนบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรในที่สุด

จุดเน้นของการออกแบบหลักสูตร

การออกแบบนวัตกรรมการศึกษาที่เน้นผู้เรียนมุ่งการวิเคราะห์ธรรมชาติ ความต้องการ และความสนใจของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง แล้วนำมาวิเคราะห์สาระ กิจกรรม และประสบการณ์ การเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างผู้เรียนรายบุคคล เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถใช้กระบวนการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างหลากหลาย มีความยืดหยุ่นด้านเวลาและสถานที่ในการเรียนรู้

ขั้นตอนเฉพาะของการออกแบบหลักสูตร

1. วิเคราะห์ผู้เรียนในด้านธรรมชาติ ความต้องการ ความสนใจ และอื่นๆ
2. สังเคราะห์ให้เห็นธรรมชาติ ความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน
3. วิเคราะห์ concept ที่สอดคล้องกับธรรมชาติ ความต้องการ ความสนใจ
4. จัดระบบ concept ที่นำไปสู่การจัดการเรียนรู้
5. จัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติ ความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน
6. ประเมินผลการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนรายบุคคล

3) การออกแบบนวัตกรรมการศึกษาที่เน้นปัญหา (problem – centered designs)

ลักษณะเฉพาะของหลักสูตร

เป็นหลักสูตรที่ให้ความสำคัญกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศ และโลก ซึ่งเป็นปัญหาที่สังคมให้ความสนใจและรับรู้ร่วมกันว่าจะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ลักษณะของปัญหาที่นำมาจัดทำเป็นหลักสูตรมีความเหมาะสมกับสภาพสังคมและชุมชนของผู้เรียนเพื่อให้เรียนรู้จากปัญหาใกล้ตัวและลงมือแก้ไขปัญหา

จุดเน้นของการออกแบบหลักสูตร

การออกแบบนวัตกรรมการศึกษาที่เน้นปัญหา มุ่งเน้นการนำประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงมาให้ผู้เรียนใช้กระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ร่วมกับเพื่อน ผู้สอน สมาชิกในครอบครัว ชุมชน หรือสังคม ทำให้เกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่นำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน โดยในหลักสูตรหนึ่งๆ อาจจะนำประเด็นปัญหาหลายประเด็นมาจัดการเรียนรู้ก็ได้

ขั้นตอนเฉพาะของการออกแบบหลักสูตร

1. วิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนและสังคม
2. สังเคราะห์ประเด็นปัญหาที่ต้องการบรรจุไว้ในหลักสูตร
3. จัดลำดับประเด็นปัญหาที่จะดำเนินการจัดการเรียนรู้
4. จัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
5. ประเมินผลการเรียนรู้เน้นความสามารถในการแก้ปัญหา

4) การออกแบบนวัตกรรมหลักสูตรแกน (core – curriculum design)

ลักษณะเฉพาะของหลักสูตร

เป็นหลักสูตรที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนทั้งหลายให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยมาตรฐานดังกล่าวถูกกำหนดไว้เป็นมาตรฐานกลางๆ ที่คาดหวังว่าผู้เรียนทุกคนจำเป็นต้องมีเพื่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ ตลอดจนเป็นทักษะในการประกอบอาชีพต่างๆ ในอนาคต

จุดเน้นของการออกแบบหลักสูตร

การออกแบบนวัตกรรมหลักสูตรแกน จะมีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานอย่างรอบด้านทั้งจากเอกสารวิชาการและงานวิจัย แล้วนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์เป็นความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของผู้เรียน ที่จะได้รับการพัฒนาตลอดระยะเวลาการศึกษาในหลักสูตร และมีความคาดหวังว่าผู้เรียนทุกคนไม่ว่าจะมีความสนใจ ความถนัด หรือความสามารถระดับใด จะสามารถเรียนรู้ได้จนประสบความสำเร็จ

ขั้นตอนเฉพาะของการออกแบบหลักสูตร

1. วิเคราะห์ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่ผู้เรียนทุกคนจำเป็นต้องมี
2. สังเคราะห์เป็นความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะบรรจุไว้ในหลักสูตร
3. จัดลำดับความรู้และทักษะที่จะจัดการเรียนรู้บูรณาการคุณลักษณะ
4. จัดการเรียนรู้โดยบูรณาการความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ
5. ประเมินผลเน้นที่การมีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของผู้เรียน

5) การออกแบบนวัตกรรมการหลักสูตรสมรรถนะ (competency – centered designs)

ลักษณะเฉพาะของหลักสูตร

เป็นหลักสูตรที่ให้ความสำคัญกับสมรรถนะ มีความต้องการพัฒนาให้ผู้เรียนมีสมรรถนะ (ความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะ) ที่จำเป็นต้องมีในการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งหลักสูตรที่เน้นสมรรถนะโดยทั่วไปจะพัฒนาผู้เรียนทั้งสมรรถนะหลัก (core competency) และสมรรถนะตามตำแหน่งงาน (functional competency)

จุดเน้นของการออกแบบหลักสูตร

การออกแบบนวัตกรรมการหลักสูตรสมรรถนะ มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถพร้อมที่จะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในทันทีเมื่อสำเร็จการศึกษา ดังนั้นจุดสำคัญของการออกแบบหลักสูตรจึงอยู่ที่การกำหนดสมรรถนะที่เป็นปัจจุบันและรองรับสมรรถนะใหม่ที่ต้องมีในอนาคตอันใกล้ หลักสูตรสมรรถนะสามารถตอบโจทย์ความต้องการของโลกอาชีพได้เป็นอย่างดี

ขั้นตอนเฉพาะของการออกแบบหลักสูตร

1. วิเคราะห์สมรรถนะในงานอาชีพที่ผู้เรียนจะต้องมี
2. สังเคราะห์สมรรถนะหลัก และสมรรถนะตามตำแหน่งงาน
3. เรียงลำดับสมรรถนะและกำหนดกิจกรรมการฝึกสมรรถนะ
4. จัดการเรียนรู้โดยเน้นการลงมือปฏิบัติตรงตามสมรรถนะ
5. ประเมินผลเน้นที่การมีสมรรถนะตามที่กำหนดไว้

6) การออกแบบนวัตกรรมการหลักสูตรเน้นการสร้างสรรค์ (creation – centered designs)

ลักษณะเฉพาะของหลักสูตร

เป็นหลักสูตรที่ให้ความสำคัญกับการใช้กระบวนการคิดสร้างสรรค์ และการสร้างสรรค์ผลงานหรือนวัตกรรมของผู้เรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการสร้างสรรค์ และนวัตกรรมซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นในโลกปัจจุบันและอนาคต ควบคู่ไปกับการมีความรู้ในเนื้อหาสาระ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ จากการที่ได้ลงมือสร้างสรรค์ผลงานหรือนวัตกรรมของตนเอง

จุดเน้นของการออกแบบหลักสูตร

การออกแบบนวัตกรรมหลักสูตรเน้นการสร้างสรรค์ จะมีการวิเคราะห์ทักษะ การสร้างสรรค์และนวัตกรรมที่ผู้เรียนในแต่ละระดับจำเป็นต้องมี พร้อมทั้งวิเคราะห์ลักษณะของผลงาน หรือนวัตกรรมที่มีความเหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน ตลอดจนวิเคราะห์เนื้อหาสาระ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่จะกำหนดไว้ในหลักสูตร

ขั้นตอนเฉพาะของการออกแบบหลักสูตร

1. วิเคราะห์ทักษะการสร้างสรรค์และนวัตกรรมที่ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนา
2. วิเคราะห์ลักษณะของผลงานหรือนวัตกรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียน
3. วิเคราะห์เนื้อหาสาระและคุณลักษณะเชื่อมโยงกับผลงานหรือนวัตกรรม
4. จัดลำดับการสร้างสรรค์ผลงานหรือนวัตกรรม
5. จัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือสร้างสรรค์ผลงานหรือนวัตกรรม เชื่อมโยงกับเนื้อหาสาระและคุณลักษณะที่พึงประสงค์
6. ประเมินผลเน้นที่การมีทักษะการสร้างสรรค์และนวัตกรรม การเชื่อมโยงความรู้ในเนื้อหาสาระ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

7) การออกแบบนวัตกรรมหลักสูตรเน้นคุณธรรมจริยธรรม (ethics-centered designs)

ลักษณะเฉพาะของหลักสูตร

เป็นหลักสูตรที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของ ผู้เรียน รวมไปถึงคุณลักษณะและค่านิยมอันพึงประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนมีระดับความซื่อสัตย์ (morality quotient: MQ) รู้จักแยกแยะสิ่งที่ถูกต้องดีงามและสิ่งที่ไม่ถูกต้องไม่ดีงาม ตัดสินใจประพฤติ และปฏิบัติตนอย่างมีคุณธรรมจริยธรรมอย่างถูกต้องและเหมาะสม สามารถควบคุมตนเองในการปฏิบัติ ตามกรอบคุณธรรมและจริยธรรม รวมทั้งการมีความกล้าหาญเชิงจริยธรรม

จุดเน้นของการออกแบบหลักสูตร

การออกแบบนวัตกรรมหลักสูตรเน้นคุณธรรมจริยธรรมนั้น มุ่งออกแบบให้ ผู้เรียนได้ประพฤติและปฏิบัติในคุณธรรมจริยธรรมที่ต้องการพัฒนา ซึ่งผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับการปฏิบัติในคุณธรรมจริยธรรมของตนเอง โดยมีกระบวนการคิดใคร่ครวญ ไตร่ตรอง การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ การชื่นชมและเห็นคุณค่า ตลอดจนการถอดบทเรียนหลังการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความตระหนัก

ในคุณค่าของการประพุดติและปฏิบัติในคุณธรรมจริยธรรม และมีกระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่องและเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของหลักสูตร

ขั้นตอนเฉพาะของการออกแบบหลักสูตร

1. วิเคราะห์คุณธรรมและจริยธรรมที่ตอบสนองความต้องการของสังคม
2. สังเคราะห์คุณธรรมและจริยธรรมที่ต้องการพัฒนาให้กับผู้เรียน
3. ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการคุณธรรมและจริยธรรม
4. จัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติในคุณธรรมและจริยธรรม
5. ให้ผู้เรียนคิดใคร่ครวญ ไตร่ตรอง ถอดบทเรียน
6. แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างการเห็นคุณค่าของคุณธรรมและจริยธรรม
7. ประเมินการมีคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียนโดยการสังเกตพฤติกรรม

8) การออกแบบนวัตกรรมหลักสูตรเน้นทักษะเทคโนโลยี (technology-centered designs)

ลักษณะเฉพาะของหลักสูตร

เป็นหลักสูตรที่ต้องการพัฒนาทักษะเทคโนโลยีที่เป็นปัจจุบันหรืออนาคตให้กับผู้เรียน หลักสูตรมีลักษณะให้ผู้เรียนฝึกทักษะเทคโนโลยีต่างๆ จากสถานการณ์จำลองหรืออาจจะใช้การฝึกจากสถานการณ์จริงขึ้นอยู่กับบริบทและเงื่อนไขของการเรียนรู้ ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรเน้นทักษะเทคโนโลยีจะมีทักษะเทคโนโลยีที่ทันสมัยและสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในพื้นที่

จุดเน้นของการออกแบบหลักสูตร

การออกแบบนวัตกรรมหลักสูตรเน้นทักษะเทคโนโลยี จะมีการวิเคราะห์ให้ได้คำตอบก่อนว่าผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะเทคโนโลยีอะไรบ้าง แล้วนำทักษะเหล่านั้นมาออกแบบหลักสูตรเน้นให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติทักษะเทคโนโลยีดังกล่าวในสถานการณ์ที่หลากหลาย

ขั้นตอนเฉพาะของการออกแบบหลักสูตร

1. วิเคราะห์ทักษะเทคโนโลยีที่จำเป็นในปัจจุบันและอนาคต
2. สังเคราะห์ทักษะเทคโนโลยีให้เป็นหมวดหมู่ที่สัมพันธ์กัน

3. ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกปฏิบัติทักษะเทคโนโลยี
4. เตรียมความพร้อมด้านวัสดุ เครื่องมือ อุปกรณ์ทางเทคโนโลยี
5. จัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติทักษะเทคโนโลยี
6. ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาทักษะของตนเองอย่างต่อเนื่อง
7. ประเมินการมีทักษะเทคโนโลยีโดยการสังเกตและตรวจสอบผลงาน

9) การออกแบบนวัตกรรมหลักสูตรเน้นชุมชนเป็นฐาน (community-centered designs)

ลักษณะเฉพาะของหลักสูตร

เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการจัดการศึกษาที่เชื่อมโยงกับชุมชนในมิติต่างๆ เช่น สภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วรรณกรรม ศิลปะ วัฒนธรรม ชนบทธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ อาชีพ ภูมิปัญญา สุขภาพ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติและประเด็นอื่นๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะบูรณาการองค์ความรู้ กระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะต่างๆ จากทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน

จุดเน้นของการออกแบบหลักสูตร

การออกแบบนวัตกรรมหลักสูตรเน้นชุมชนเป็นฐานจะมีการวิเคราะห์ทรัพยากรที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ซึ่งมีอยู่ในชุมชนในด้านต่างๆ ตลอดจนสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เชื่อมโยงกับองค์ความรู้ต่างๆ ในลักษณะสหวิทยาการ (interdisciplinary) แล้วจัดเป็นรายวิชาหรือหน่วยการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ ลักษณะการจัดการเรียนการสอนอาจจะให้ผู้เรียนเข้าไปศึกษาเรียนรู้ในชุมชนหรือนำประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนเข้ามาเรียนรู้ในชั้นเรียน

ขั้นตอนเฉพาะของการออกแบบหลักสูตร

1. วิเคราะห์ทรัพยากรการเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชน
2. วิเคราะห์เชื่อมโยงทรัพยากรการเรียนรู้ในชุมชนกับเนื้อหาสาระ
3. สร้างและจัดระบบหน่วยการเรียนรู้ที่เน้นชุมชนเป็นฐาน
4. เตรียมทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้พร้อม
5. จัดการเรียนรู้โดยเน้นให้ผู้เรียนออกไปเรียนรู้ในชุมชนหรือนำประเด็นที่น่าสนใจในชุมชนมาเรียนรู้ในชั้นเรียน
6. นำสิ่งที่เรียนรู้กลับไปสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน
7. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนและชุมชน
8. ประเมินการเรียนรู้เน้นการเชื่อมโยงความรู้เชิงวิชาการกับสภาพความเป็นจริงของชุมชน

6. บทสรุป

จากที่ได้กล่าวถึงเนื้อหาสาระในบทที่ 5 การออกแบบนวัตกรรมหลักสูตร สรุปสาระสำคัญดังต่อไปนี้

การออกแบบนวัตกรรมหลักสูตร (innovative curriculum design) เป็นการกำหนดแนวความคิด (ideation) สำหรับการพัฒนานวัตกรรมหลักสูตรที่จะนำไปสู่ปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรต่อไป โดยที่การออกแบบนวัตกรรมหลักสูตรนั้นหมายรวมถึงการวางแผนหรือจัดระบบหลักสูตร การตัดสินใจเกี่ยวกับลักษณะของหลักสูตร แนวการจัดการเรียนรู้และการประเมินผล

การออกแบบนวัตกรรมหลักสูตรมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญที่สุด คือ การทำให้หลักสูตรสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้สูงสุด ตอบสนองความต้องการของชุมชน สังคม ประเทศชาติ หรือโลกที่มีความเป็นพลวัต

กระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรมประกอบด้วยขั้นตอนที่เชื่อมโยงกันเป็นวงจร 5 ขั้นตอน ซึ่งเป็นรากฐานของรูปแบบการพัฒนานวัตกรรมหลักสูตร ได้แก่

- ขั้นที่ 1 การสังเกตและรับรู้ปัญหา
- ขั้นที่ 2 การระบุจุดเน้นของนวัตกรรมที่ต้องการ
- ขั้นที่ 3 การก่อร่างแนวความคิด
- ขั้นที่ 4 การสร้างต้นแบบนวัตกรรม
- ขั้นที่ 5 การทดสอบนวัตกรรมและสรุปผล

ระบบการออกแบบและพัฒนานวัตกรรมหลักสูตร หมายถึง วงจรการพัฒนาหลักสูตรที่มีขั้นตอนต่างๆ ที่เชื่อมโยงกันอย่างมีเหตุมีผลและสามารถนำไปสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรมหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การออกแบบนวัตกรรมหลักสูตรในแต่ละลักษณะจะมีขั้นตอนในภาพรวมที่เหมือนกัน คือ ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นที่ 2 การยกร่างหลักสูตร ขั้นที่ 3 การนำหลักสูตรไปใช้ และขั้นที่ 4 การประเมินหลักสูตร แต่การออกแบบหลักสูตรแต่ละลักษณะมีจุดเน้นของการออกแบบที่แตกต่างกัน

บรรณานุกรม

- มารุต พัฒผล. (2556). *เอกสารประกอบการสอนรายวิชา ลส701 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร*.
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). *พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 1).
กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). *การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อาร์ แอนด์
ปริ้นท์ จำกัด.
- Armstrong, D. G. (2003). *Curriculum Today*. New Jersey: Merrill Prentice Hall.
- Dewey, J. (1910). *How We Think*. Boston: D.C. Heath & co., Publishers.
- Frankelius, P. (2009). Questioning Two Myths in Innovation Literature. *Journal of High
Technology Management Research*, 20(1), 40–51.
- Henson, K. T. (2001). *Curriculum Planning: Integrating Multiculturalism, Constructivism, and
Education Reform* (2nded.). New York: McGraw - Hill.
- Horth, D. & Buchner, D. (2014). *Innovative Leadership: How to Use Innovation to Lead
Effectively, Work Collaboratively, and Drive Results*.
- Greensboro: Center for Creative Leadership: Lawton, D. et al. (1978). *Theory and Practice
of Curriculum Studies*. London: Routledge & Kagan Paul.
- Maryville, S. (1992). Entrepreneurship in the Business Curriculum. *Journal of Education for
Business*, 68(1), 27–31.
- McKeown, M. (2008). *The Truth about Innovation*. London, UK: Prentice Hall.
- Nicholls, A. & Nicholls, A. H. (1978). *Developing a Curriculum: A Practical Guide* (2nded.).
London: George Allen & Unwin.
- OECD. (1997). *The Oslo Manual: Proposed Guidelines for Collecting and Interpreting
Technological Innovation Data*. Paris: Organization for Economic Cooperation
and Development.
- Oliva, P. F. (2009). *Developing the Curriculum*. (7thed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Print, M. (19793). *Curriculum Development and Design* (2nded.). Crows Nest NSW: Allen &
Unwin.
- Skilbeck, M. (1976). *School-Based Curriculum Development and Teacher Education*.
Mimeograph, OECD.

- Taba, H. (1962). *Curriculum Development: Theory and Practice*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- Tanner, D. & Tanner, Laurel N. (1980). *Curriculum Development: Theory into Practice*. (2nded.). New York: Macmillan Publishing.
- Tarde G. (1903). *The Laws of Imitation*. New York: H. Holt & Co.
- Tyler, Ralph W. (1949). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. Chicago: The university of Chicago Press.
- Visser, W. (2006). *The Cognitive Artifacts of Designing*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Wheeler, D. K. (1967). *Curriculum Process*. London: University of London Press.
- Wiles, J. W. (2009). *Leading Curriculum Development*. California: Corwin Press.
- Wiles, J. W. & Bondi, C. Joseph. (2011). *Curriculum Development a Guide to Practice* (8thed.). Boston: Pearson.

การออกแบบนวัตกรรมหลักสูตร
มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญที่สุด คือ
การทำให้หลักสูตรสามารถตอบสนองความ
ต้องการของผู้เรียนได้สูงสุด

